

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ГНАТЮКА

НАВРОЦЬКА МАРІЯ МИХАЙЛІВНА

УДК 378.046-021.68

**РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНОГО ІМІДЖУ ПЕДАГОГА
В СИСТЕМІ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ**

13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Тернопіль – 2019

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Тернопільському національному педагогічному університеті імені Володимира Гнатюка, Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник: доктор педагогічних наук, професор
Слюсаренко Ніна Віталіївна,
Херсонський державний університет,
професор кафедри педагогіки,
психології й освітнього менеджменту
імені проф. Є. Петухова.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор
Плахотнік Ольга Василівна,
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка,
професор кафедри педагогіки;

кандидат педагогічних наук
Писарчук Оксана Тарасівна,
Тернопільський національний педагогічний
Університет імені Володимира Гнатюка,
доцент кафедри педагогіки і методики початкової
та дошкільної освіти.

Захист дисертації відбудеться 19 квітня 2019 року о 12³⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 58.053.03 у Тернопільському національному педагогічному університеті імені Володимира Гнатюка (зала засідань, вул. М. Кривоноса, 2, м. Тернопіль, 46027).

Із дисертацією можна ознайомитися в науковій бібліотеці Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка (46027, м. Тернопіль, вул. М. Кривоноса, 2).

Автореферат розісланий 18 березня 2019 року.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

Г. М. Мешко

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідження. Сьогодні одним з найбільш актуальних напрямів модернізації системи освіти України є інтеграція в європейський простір. Від конструктивного вирішення цієї проблеми залежить кінцевий результат у здійсненні розпочатих інноваційних перетворень у галузі професійного навчання освітян нашої країни. У зв'язку з цим значно зростають вимоги до особистості педагога та його іміджу. Розвиток професійного іміджу сучасного педагога має відбуватися впродовж усього його життя, зокрема у системі післядипломної освіти, яка володіє значним, але майже не реалізованим потенціалом щодо вирішення цієї проблеми.

Питання професійного розвитку педагога у післядипломній освіті внормоване у Законах України «Про освіту» (2017), «Про вищу освіту» (2014), «Про професійний розвиток працівників» (2012), «Про наукову і науково-технічну діяльність» (2015), Національній стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року (2013), Галузевій концепції розвитку неперервної педагогічної освіти (2013), «Положенні про атестацію педагогічних працівників» (2013), Концепції розвитку педагогічної освіти» (2018) та ін.

Грунтуючись на цих нормативних документах, заклади післядипломної педагогічної освіти забезпечують спеціалізоване професійне вдосконалення фахівців різного фаху, оскільки основна мета їх діяльності – сприяти особистісному та професійному розвитку педагогічних кадрів, поглибити та оновити їхні професійні знання, вміння, навички і компетентності на основі здобутої раніше вищої освіти та практичного досвіду, підвищити кваліфікацію. Досягнення цієї мети забезпечується у процесі курсової перепідготовки педагогічних кадрів, науково-методичного супроводу їх професійної діяльності у міжкурсовий період та самоосвіти. Ці напрями підвищення кваліфікації педагогічних кадрів певною мірою забезпечують розвиток професійного іміджу особистості. Проте, на сьогодні цей процес є дещо хаотичним і потребує впорядкування.

Професійний імідж педагога стає тим основним ресурсом, що забезпечує високий престиж й успішність функціонування системи освіти загалом і конкретного закладу освіти, зокрема. Педагог завжди був і залишається ключовою фігурою в сфері освіти, яка найтісніше пов'язана зі становленням особистості того, хто навчається. Від рівня його професіоналізму, педагогічної майстерності, психологічної грамотності, приємної зовнішності, лексики, жестів, погляду та інших чинників залежить успішність процесу педагогічної взаємодії і створення навколо себе позитивного іміджу.

Підготовка педагогічних кадрів для системи вищої, післядипломної та загальної середньої освіти традиційно привертає увагу широкого кола науковців (Я. Болубаш, А. Бойко, Н. Волкова, С. Гончаренко, О. Джеджула, І. Зязюн, Т. Іванова, І. Козубовська, В. Кравець, А. Кузьмінський, Г. Мешко, Н. Мойсеюк, Н. Ничкало, В. Поліщук, Н. Слюсаренко, О. Сорока, А. Степанюк, Т. Сущенко, І. Трубавіна, М. Фіцула, В. Чайка та ін.).

Проблему розвитку іміджу особистості у своїх дослідженнях розглядали вітчизняні (К. Атаманська, О. Боровенко, Т. Вахрушева, О. Горovenко, Н. Гузій, Л. Кайдалова, А. Калюжний, А. Ковальчук, А. Коханенко, В. Маценко, Н. Олійник, Є. Перелигіна, О. Писарчук, О. Плахотнік, В. Шепель, Н. Щокіна) та зарубіжні (П. Берд, К. Боулдінг, Н. Вебстер, А. Додж, А. Дрейер, Л. Робертс) учені.

Сутність професійного іміджу педагога потрактована в наукових працях О. Ковальнової, А. Кононенко, А. Коркішка, С. Маскалянова, І. Ніколаєску, І. Розмолодчикової та ін. Зокрема, О. Ковальова аналізує психологічні особливості формування основ професійного іміджу в майбутніх педагогів; А. Кононенко – психологічні складові індивідуального іміджу сучасного педагога; А. Коркішко – педагогічні умови формування професійного іміджу майбутніх магістрів педагогіки вищої школи; С. Маскалянова – формування професійного іміджу майбутнього соціального педагога; І. Розмолодчикова – формування професійного іміджу вчителя початкової школи у процесі вивчення фахових дисциплін.

Розвиток професійного іміджу педагога у післядипломній освіті деякою мірою висвітлено науковцями, які досліджували: систему післядипломної освіти (І. Ніколаєску, Н. Протасова, Г. Слозанська, Л. Сущенко, І. Титаренко, О. Худенко, П. Шеремет та ін.); концептуальні засади та практичний інструментарій іміджології (Л. Браун, А. Панасюк, Е. Соловйов та ін.).

Актуальність теми підтверджує також наявність низки суперечностей між: потребою суспільства щодо упровадження нових підходів до розвитку іміджу особистості та недостатністю відповідних наукових розробок; станом теоретичного обґрунтування і навчально-методичного забезпечення процесу розвитку професійного іміджу педагога в умовах вищої освіти та домінуванням традиційної системи підготовки педагогічних кадрів; значними можливостями післядипломної освіти щодо розвитку іміджу сучасного педагога та недостатнім їх використанням.

Актуальність і значущість проблеми, недостатність належного теоретичного та практичного опрацювання, а також необхідність розв'язання наявних суперечностей зумовили вибір теми дослідження **«Розвиток професійного іміджу педагога в системі післядипломної педагогічної освіти»**.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконано згідно з тематичними планами науково-дослідних робіт Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка «Особистісно-професійний розвиток педагога в процесі підготовки до інноваційної діяльності» (державний реєстраційний номер 0111U001321) й Комунального вищого навчального закладу «Херсонська академія неперервної освіти» Херсонської обласної ради «Теоретико-методологічні основи розвитку особистості в системі неперервної освіти» (державний реєстраційний номер № 0116U004931). Тема дисертації затверджена вченою радою КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти» (протокол № 1 від 23.01.2014 р.) і погоджена в бюро Міжвідомчої ради з координації наукових досліджень з педагогічних і психологічних наук в Україні (протокол № 6 від 17.06.2014 р.).

Об'єкт дослідження – професійний розвиток педагога в системі післядипломної освіти.

Предмет дослідження – післядипломна педагогічна освіта як фактор розвитку професійного іміджу педагога.

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити педагогічні умови розвитку професійного іміджу педагога в системі післядипломної педагогічної освіти.

Завдання дослідження:

1. На підставі аналізу сучасного стану проблеми в науковій літературі окреслити сутність базових понять дослідження та визначити складові професійного іміджу педагога.

2. Схарактеризувати критерії, показники та рівні розвитку професійного іміджу педагога в системі післядипломної педагогічної освіти.

3. Розробити модель та обґрунтувати педагогічні умови розвитку професійного іміджу педагога в системі післядипломної педагогічної освіти.

4. Експериментально перевірити ефективність реалізації педагогічних умов розвитку професійного іміджу педагога в системі післядипломної педагогічної освіти.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети й вирішення завдань дослідження використано комплекс взаємопов'язаних і взаємообумовлених методів:

– *теоретичні*: аналіз та узагальнення наукової літератури для обґрунтування педагогічних умов розвитку професійного іміджу сучасного педагога;

– *емпіричні*: спостереження, анкетування, тестування, метод експертних оцінок, педагогічний експеримент для з'ясування стану досліджуваної проблеми та розроблення моделі розвитку іміджу сучасного педагога в системі післядипломної педагогічної освіти;

– *статистичні*: порівняння незалежних вибірок, кореляційний та фактичний аналіз для обробки отриманих результатів та їх оцінювання.

Експериментальна база дослідження. Дослідно-експериментальна робота була проведена на базі Комунальних вищих навчальних закладів «Херсонська академія неперервної освіти», «Вінницька академія неперервної освіти», Рівненського, Волинського, Полтавського обласних інститутів післядипломної педагогічної освіти. Всього дослідженням охоплено 752 особи.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що:

– *вперше* теоретично обґрунтовано та експериментально перевірено педагогічні умови розвитку професійного іміджу педагога в системі післядипломної педагогічної освіти (формування у педагогів позитивної мотивації до розвитку власного іміджу в процесі моделювання професійного ідеалу; створення творчого інформаційно-розвивального освітнього середовища; залучення педагогів до розвитку власного іміджу через самоосвіту засобами комп'ютерних технологій);

розроблено модель розвитку іміджу педагога в системі післядипломної педагогічної освіти, яка поєднує взаємообумовлені блоки: концептуальний (мета, завдання, принципи, складові професійного іміджу педагога), діяльнісно-

змістовий (напрями підготовки педагогів, форми, методи та засоби) та результативний (критерії, показники, рівні та результат);

– *схарактеризовано* критерії (мотиваційний, когнітивний, діяльнісно-поведінковий), показники та рівні (позитивний, наближений до позитивного та негативний) розвитку професійного іміджу педагога в системі післядипломної педагогічної освіти;

– *уточнено* сутність понять «імідж педагога», «професійний імідж педагога», «розвиток професійного іміджу педагога в системі післядипломної педагогічної освіти».

Подальшого розвитку набули форми, методи та засоби, що забезпечують ефективний розвиток професійного іміджу педагога в системі післядипломної педагогічної освіти.

Практичне значення дослідження полягає у розробці навчально-методичного забезпечення процесу розвитку професійного іміджу педагога в системі післядипломної педагогічної освіти, зокрема: програми спецкурсу «Розвиток професійного іміджу педагога», методичних рекомендацій «Розвиток професійного іміджу педагога у післядипломній освіті». Практичні напрацювання, викладені в дисертації, навчально-методичні розробки можуть бути використані в освітньому процесі закладів післядипломної освіти, а також під час розробки відповідної навчально-методичної літератури, написання наукових досліджень з означеної проблематики.

Основні результати дослідження впроваджено в освітній процес Рівненського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти (довідка № 01-16/630/1 від 11.06.2018 р.), КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти» (довідка № 01-23/347 від 18.06.2018 р.), Волинського інституту післядипломної педагогічної освіти (довідка №505/02-13 від 21.06.2018 р.), КВНЗ «Вінницька академія неперервної освіти» (довідка № 01/21-508 від 22.06.2018 р.), Полтавського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти (довідка № 140 від 25.06.2018 р.).

Особистий внесок здобувача. У працях, опублікованих у співавторстві, особистим внеском здобувача є: [19] – аналіз базових понять дослідження («імідж», «імідж учителя», «імідж педагога») та основних складових професійного іміджу педагога; [29] – обґрунтування проблеми розвитку іміджу педагога та її значення в сучасному суспільстві.

Апробація результатів дисертації. Основні положення, висновки й результати дослідження висвітлювались у виступах та обговорювались на науково-практичних конференціях різних рангів: *міжнародних*: «Психолого-педагогічні засади діяльності фахівця: історія, теорія, практика» (Херсон, 2014); «Педагогічні основи становлення суб'єктності в освітньому просторі: проблема, пошук, рішення» (Біробіджан, Росія, 2014); «Василь Сухомлинський у діалозі з сучасністю: виховуємо культуру потреб особистості» (Херсон, 2015); «Фундаментальні та прикладні дослідження: сучасні науково-практичні рішення та підходи» (Баку, Азербайджан, 2017); «Ян Амос Коменський – ноосферний світоч нової педагогіки пансофії (всезагальної мудрості)» (Херсон, 2017); «Етнодизайн: пошуки українського національного стилю» (Полтава, 2017);

«Сучасні проблеми гуманітарних і соціальних наук» (Астана, Казахстан, 2017); «Психолого-педагогічні проблеми вищої і середньої освіти в умовах сучасних викликів: теорія і практика» (Харків, 2017); «Сучасні тенденції розвитку освіти і науки в інтердисциплінарному контексті» (Ченстохово, Ужгород, Дрогобич, 2018); «Актуальні проблеми сучасної психодидактики: філософські, психологічні та педагогічні аспекти» (Умань, 2018); *всеукраїнських*: «Державно-громадське управління сучасним закладом освіти» (Херсон, 2012); «Теоретико-методологічні засади управління навчальним закладом: управління інноваційними змінами» (Херсон, 2013); «Теоретико-методологічні засади управління навчальним закладом: розвиток творчого потенціалу дитини та педагога» (Херсон, 2014); «Випереджаюча освіта для сталого розвитку у системі інноваційної освітньої діяльності» (Дніпропетровськ, 2015); «Теоретико-методологічні основи розвитку освіти і управління навчальними закладами» (Херсон, 2015, 2017); «Інноваційні підходи до створення здоров'язбережувального освітнього середовища: досвід, реалії, перспективи» (Херсон, 2017); «Підготовка управлінських кадрів в контексті нового Закону України «Про освіту»» (Херсон, 2017); «Підготовка вчителя нової української школи: проблеми та шляхи їх вирішення» (Хмельницький, 2017); «Розвиток життєвої компетентності особистості в умовах освітніх трансформацій: виховний, психологічний, інклюзивний вимір» (Херсон, 2018); «Професійна підготовка фахівця в контексті потреб сучасного розвитку праці» (Вінниця, 2018); «Стратегії інноваційного розвитку природничих дисциплін: досвід, проблеми та перспективи» (Кропивницький, 2018); *регіональних*: «Виховання щасливої особистості у вимірі соціокультурних викликів» (Херсон, 2014); «Педагогіка К. Д. Ушинського історія та сьогодення» (Херсон, 2014); «Г. Костюк – видатний психолог сучасності: ідеї, пошуки, перспективи» (Херсон, 2014).

Публікації. Основні положення дисертаційної роботи відображено у 35 опублікованих працях, із них 33 одноосібні, зокрема: 10 статей у наукових фахових виданнях України; 3 – у закордонних наукових періодичних виданнях; 1 – розділ у колективній монографії; 19 – у збірниках матеріалів конференцій; 1 – програма спецкурсу; 1 – методичні рекомендації.

Структура та обсяг дисертації. Робота складається з анотацій українською та англійською мовами, вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел (288 позицій), 12 додатків. Робота містить 8 рисунків, 13 таблиць, 2 формули. Загальний обсяг дослідження викладено на 250 сторінках, основний – на 176.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність проблеми дослідження, конкретизовано її зв'язок із науковими програмами, планами, темами, визначено об'єкт, предмет, мету й завдання дослідження; охарактеризовано методи наукового пошуку; представлено експериментальну базу дослідження; розкрито наукову новизну і практичне значення роботи; висвітлено відомості про апробацію й публікації автора, наведено дані про структуру й обсяг дисертації.

У першому розділі «Розвиток професійного іміджу педагога у післядипломній освіті як педагогічна проблема» конкретизовано сутність базових понять дослідження; виокремлено складові професійного іміджу педагога; проаналізовано сучасний стан розвитку професійного іміджу педагога в системі післядипломної педагогічної освіти.

На підставі проведеного аналізу наукових праць з проблеми дослідження визначено сутність базових понять дослідження. Це передбачало застосування низки наукових підходів: історичного (наповнення змістом і тлумачення цих понять видатними мислителями у різні історичні епохи і часи аж до наших днів), термінологічного (визначення сутності термінів, уточнення їх змісту), структурно-функціонального (урахування різноманіття видів іміджу), комунікативного (передбачення наявності у педагога комунікативних здібностей і компетентностей), культурологічного (позиціонування педагога як особистості, що відповідає суспільним нормам та вимогам і спирається на основну складову його професійної культури та професійного саморозвитку – професійну етику), аксіологічного (базування на гуманістичних чи/або загальнолюдських цінностях), інформаційного (дотримання принципу інформаційності), акмеологічного (орієнтування педагога на досягнення вершин творчого саморозвитку, високого рівня продуктивності й професійної зрілості з урахуванням досягнень нової галузі інтегративних знань – акмеології).

Поняття «імідж» у дослідженні схарактеризовано як зафіксований у свідомості людей образ чи уявлення про когось (щось). Термін «імідж педагога» протрактовано як стійку характеристику сприйняття емоційно забарвленого зовнішнього та внутрішнього образу конкретної особи, яка здійснює викладацьку чи виховну роботу.

У дослідженні зроблено висновок, що професійний імідж педагога – це його інтегрований образ як фахівця своєї галузі, що поєднує внутрішні та зовнішні характеристики і виникає у свідомості інших людей у процесі комунікації з ними.

Поняття «розвиток професійного іміджу педагога в системі післядипломної педагогічної освіти» визначено як цілеспрямований процес, під час якого відбуваються позитивні зміни зовнішнього вигляду, внутрішнього образу, манери спілкування педагога з учнями, колегами, батьками через застосування комплексу форм, методів і засобів, що використовуються в системі підвищення кваліфікації вчителів у курсовий, міжкурсний періоди та під час самоосвітньої діяльності особистості.

У процесі дослідження виділено складові професійного іміджу педагога: зовнішній вигляд (одяг, взуття, аксесуари, зачіска, макіяж, хода, манери, етикет); внутрішній образ (професійні знання, вміння та здібності, сфера свідомості, система цінностей, Я–концепція, рефлексія, інтуїція, здоров'я, критичне мислення, особисті якості: відповідальність, емоційна стійкість, ерудованість, доброта, емпатія); комунікативна складова (вербальні і невербальні особливості спілкування).

Розвивати ці складові в системі післядипломної педагогічної освіти цілком можливо, як під час курсової підготовки (на лекційних та практичних заняттях, під час вивчення слухачами елективних курсів, тренінгів, обміну досвідом,

захисту індивідуальних проектів та ін.), у міжкурсний період (участь у роботі методичних об'єднань, науково-практичних конференцій, у конкурсах, проектах, змаганнях та ін.), так і в процесі самоосвіти. Але реалізація цього напряму є дещо хаотичною і фрагментарною.

Комплексний аналіз досліджуваного утворення дав змогу виокремити в ньому три компоненти: мотиваційно-ціннісний, когнітивний, процесуальний.

Аналіз сучасного стану розвитку професійного іміджу педагога в системі післядипломної педагогічної освіти за виділеними у дослідженні критеріями (мотиваційний, когнітивний і діяльнісно-поведінковий) свідчить, що більшість педагогів, які входили до контрольної та експериментальної груп, мають негативний або наближений до позитивного рівні розвитку професійного іміджу. Позитивний рівень розвитку досліджуваного феномену виявлено в контрольній групі у 14,9 %, а в експериментальній – у 14,3 %. Це обумовлює необхідність створення та реалізації комплексу педагогічних умов, спрямованих на розвиток професійного іміджу педагога в системі післядипломної педагогічної освіти.

У другому розділі дисертації **«Дослідно-експериментальна робота з розвитку іміджу педагога в системі післядипломної педагогічної освіти»** розроблено й теоретично обґрунтовано модель розвитку професійного іміджу педагога в системі післядипломної педагогічної освіти, експериментально перевірено ефективність педагогічних умов розвитку професійного іміджу педагога в системі післядипломної педагогічної освіти, проаналізовано результати експериментального дослідження.

У дослідженні розроблено модель розвитку професійного іміджу педагога в системі післядипломної педагогічної освіти як цілісну систему, що складається із трьох послідовних та взаємообумовлених блоків (рис. 1). Концептуальний блок є системотвірним компонентом моделі, що охоплює мету, завдання та принципи, які є основоположними в процесі розвитку професійного іміджу педагогів в системі післядипломної педагогічної освіти, а також складові професійного іміджу педагога (зовнішній вигляд, внутрішній образ, комунікативна складова).

Діяльнісно-змістовий блок охоплює напрями підготовки педагогів (курсний, міжкурсний та самоосвітня діяльність), відповідні до кожного з них форми, методи та засоби, які сприяють розвитку професійного іміджу педагога у системі післядипломної освіти.

У результативному блоці представлені критерії (мотиваційний, когнітивний, діяльнісно-поведінковий), відповідні показники та рівні (позитивний, наближений до позитивного та негативний) розвитку професійного іміджу педагогів, а також результат, який передбачає сформованість позитивного рівня.

У процесі дослідження розроблено та обґрунтовано педагогічні умови розвитку професійного іміджу педагога в системі післядипломної педагогічної освіти, до яких належать такі: 1) формування у педагогів позитивної мотивації до розвитку власного іміджу в процесі моделювання професійного ідеалу; 2) створення творчого інформаційно-розвивального освітнього середовища; 3) залучення педагогів до розвитку власного іміджу через самоосвіту засобами комп'ютерних технологій.

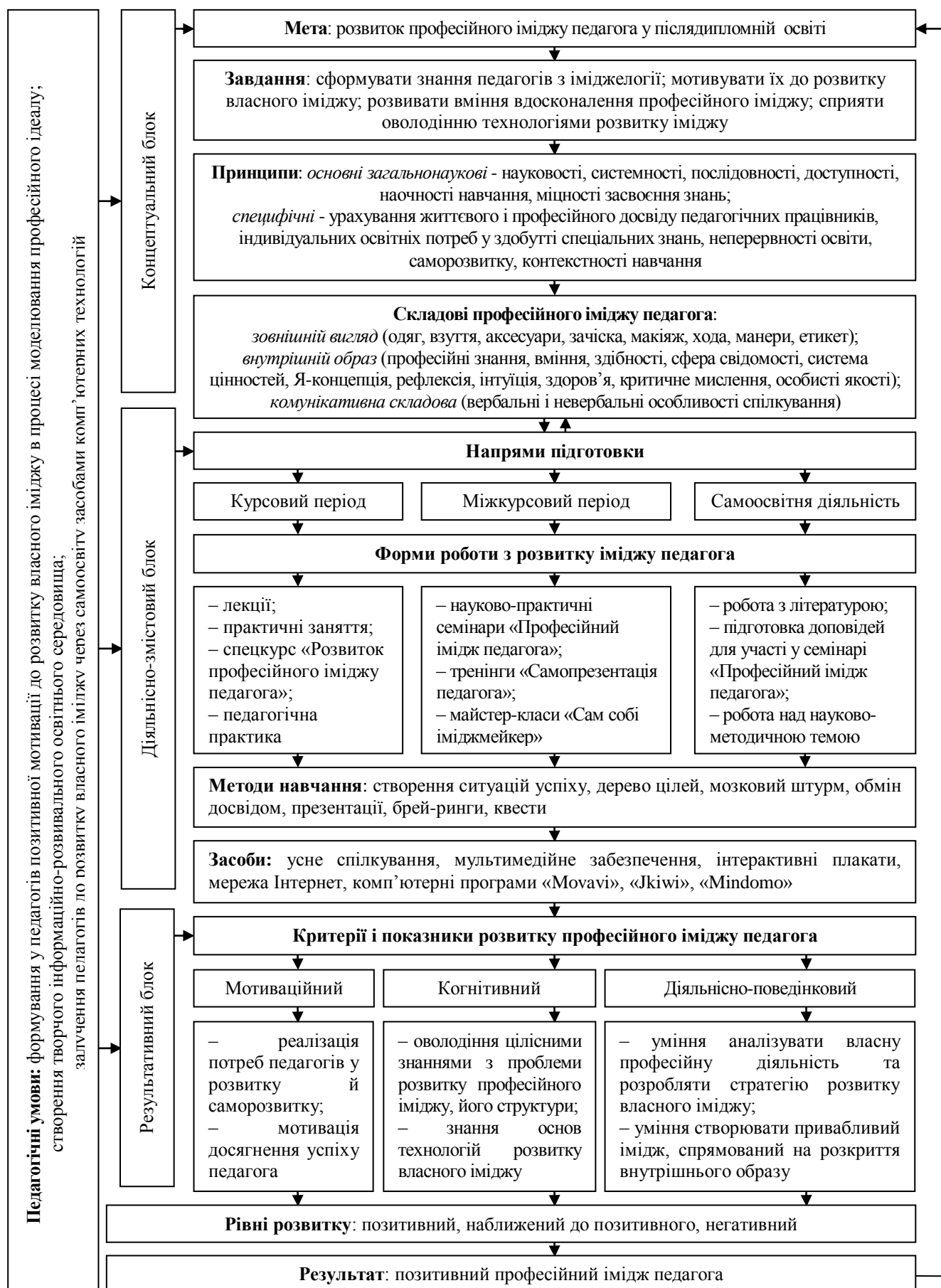

Рис. 1. Модель розвитку професійного іміджу педагога в системі післядипломної педагогічної освіти

Перша педагогічна умова була виокремлена з урахуванням того, що позитивна мотивація є рушійною силою, яка зумовлює виникнення у педагогів почуття радості, задоволення, інтерес до розвитку власного професійного іміджу та спонукає до активної участі у відповідній спеціально організованій діяльності. Друга педагогічна умова націлює на здобуття педагогами в системі післядипломної педагогічної освіти якомога більше теоретичних знань з іміджології через розширення освітньо-розвивального середовища, насичення його відповідною інформацією, створення творчої атмосфери, залучення всіх суб'єктів цього середовища до творчої взаємодії в процесі розвитку власного іміджу як у курсовий, так і у міжкурсний періоди. Третя педагогічна умова спрямована на розвиток іміджу педагога в процесі самоосвіти, що більш ефективно досягається під час використання сучасних комп'ютерних технологій.

Реалізація першої умови передбачала формування у слухачів курсів позитивного ставлення до себе, розвиток стійкого інтересу до власного професійного іміджу, бажання самозмінюватися в процесі моделювання професійного ідеалу. Це відбувалося у курсовий період (під час лекцій, практичних занять, педагогічної практики) та міжкурсний період (під час семінарів, тренінгів, круглих столів, майстер-класів та ін.). Зокрема, ефективним для підвищення мотивації розвитку професійного іміджу педагогів було проведення майстер-класів «Сам собі іміджмейкер». Програмою заходу передбачалося обговорення ідей і шляхів створення позитивного професійного іміджу педагога, до якого були залучені, в тому числі, фахівці з комп'ютерних технологій.

Друга педагогічна умова була спрямована на поглиблення теоретичних знань педагогів з іміджології через насичення освітньо-розвивального середовища відповідною інформацією, оволодіння ними засобами ефективного розвитку власного професійного іміджу і передбачала використання інтерактивних форм та методів навчання (створення ситуацій успіху, дерево цілей, мозковий штурм, обмін досвідом, презентації, брей-ринги, квести), що давало змогу створити сприятливу емоційну атмосферу для активного самовираження кожної особистості. Крім того, застосування інтерактивного навчання забезпечило: встановлення дружньої атмосфери і творчої взаємодії між учасниками спілкування; отримання педагогами можливості бути більш незалежними і впевненими в собі; заохочення до співпраці; залучення до роботи кожного.

Створенню творчого інформаційно-розвивального освітнього середовища слугувало запровадження спецкурсу «Розвиток професійного іміджу педагога», проведення науково-практичного семінару «Професійний імідж педагога», тренінгу «Самопрезентація педагога», майстер-класу «Сам собі іміджмейкер», а також активізація самоосвітньої діяльності педагогів під час відвідування уроків колег з метою вивчення кращого передового досвіду; запровадження у свою професійну діяльність сучасних інноваційних технологій; роботи над науково-методичною темою, підготовки до друку наукових та методичних статей та ін.

Спецкурс «Розвиток професійного іміджу педагога» спрямовувався на вдосконалення зовнішнього вигляду, внутрішнього образу та комунікативної складової професійного іміджу педагогів, які брали участь в експериментальному

дослідженні. Програмою спецкурсу передбачено вивчення таких тем: «Теоретичні основи іміджу педагога», «Складові професійного іміджу педагога», «Самопрезентація як засіб розвитку професійного іміджу педагога», «Технології розвитку іміджу педагога». На заняттях спецкурсу широко використовувалися різноманітні форми і методи навчання (брейн-ринг «Чи існують спільні риси між педагогами різних країн світу», мозковий штурм «Українські та американські педагоги: спільне та відмінне», гра «Колесо мого життя тощо»). Це дало змогу педагогам проаналізувати рівень розвитку власного іміджу, переосмислити професійний досвід, діагностувати стиль педагогічної діяльності, окреслити програму подальшого розвитку професійного іміджу).

Науково-практичний семінар «Професійний імідж педагога» мав не лише теоретичний характер та слугував накопиченню у педагогів відповідних знань, а й містив практичні завдання («Десять головних рис характеру вчителя», «Кодекс поведінки педагога», «Про мене сказали б...»), ігрові ситуації («Хто правий?», «Евристичність мислення») тощо.

Під час тренінгу «Самопрезентація педагога» його учасники виконували такі вправи: «Привітання», «Скарбничка правил», «Мій життєвий шлях», «Не хочу хвалитися, але я ...», «Це чудово», «Самопрезентація», «Берег здійснення мрій». Це допомогло педагогам проаналізувати свої життєві і професійні цінності, ідеї, погляди та переконатися в твердженні: як людина представить себе, так її сприйматимуть оточуючі або змінюватимуть думку про неї у позитивний чи негативний бік.

Третя педагогічна умова дала можливість розвивати в учасників експериментальної групи творчі здібності, усвідомлену активність щодо фахового самовдосконалення, саморегулювання професійного саморозвитку. Залучення педагогів (учасників експериментальної групи) до розвитку власного іміджу через самоосвіту засобами комп'ютерних технологій (електронна пошта, інформаційні сховища, пошукова система, відеоконференції, текстові редактори, бази даних та ін.) забезпечило їм можливість взяти он-лайн участь у веб-конференціях, вебінарах, майстер-класах, семінарах, спілкуватися через електронну пошту, у чатах, на форумах тощо.

Під час самоосвітньої діяльності педагоги, використовуючи комп'ютерні програми «Jkivi», «Movavi», здійснювали авто підбір свого зовнішнього вигляду, а за допомогою програми «Mindomo» створювали ментальні карти, на яких здійснювали візуалізацію ідей і цілей щодо вдосконалення всіх складових власного професійного іміджу. Це значно сприяло підвищенню ефективності пізнавальної діяльності вчителів, активізації їхньої самоосвітньої діяльності, а отже сприяло розвитку професійного іміджу.

Ефективність реалізації педагогічних умов розвитку професійного іміджу педагога в системі післядипломної педагогічної освіти перевірено в процесі експериментального дослідження, яке здійснювалося впродовж 2014–2018 років та поєднувало три етапи: аналітичний (2014–2015 рр.); експериментальний (2015–2017 рр.); завершальний (2018 р.).

Експериментальна робота охопила констатувальний, формувальний та контрольний етапи педагогічного експерименту, які організовано й проведено

протягом курсового та міжкурсів періодів, самоосвітньої діяльності педагогів у системі післядипломної освіти. У педагогічному експерименті брали участь директори закладів загальної середньої освіти, заступники директорів, учителі, вихователі, педагоги-організатори.

Результати засвідчили позитивну динаміку розвитку професійного іміджу педагога (табл. 1).

Таблиця 1

Динаміка розвитку професійного іміджу педагога

Рівень розвитку	КГ				ЕГ			
	до експерименту		після експерименту		до експерименту		після експерименту	
	к-сть осіб	%	к-ть осіб	%	к-сть осіб	%	к-ть осіб	%
Позитивний	56	14,9	59	15,7	54	14,3	109	28,9
Наближений до позитивного	171	45,6	185	49,3	174	46,2	196	52,0
Негативний	148	39,5	131	35,0	149	39,5	72	19,1
Разом	375	100	375	100	377	100	377	100

Упровадження педагогічних умов розвитку професійного іміджу педагога в системі післядипломної педагогічної освіти довело їх ефективність. Так, в експериментальній групі загальний приріст показників позитивного рівня розвитку професійного іміджу педагога становить 14,6 %, наближеного до позитивного – 5,8 %, негативний – зменшився на 20,4 %, У контрольній групі не відбулося суттєвого покращення показників. У цій групі загальний приріст показників позитивного рівня розвитку професійного іміджу педагога становить 0,8 %, наближеного до позитивного – 3,7 %, негативний – зменшився на 4,5 %.

Достовірність отриманих результатів перевірена за допомогою критерію χ^2 Пірсона.

ВИСНОВКИ

У дисертаційному дослідженні здійснено теоретичне узагальнення наукової проблеми розвитку професійного іміджу педагога в системі післядипломної педагогічної освіти та запропоновано практичне її розв'язання. Отримані результати свідчать про ефективність розв'язання завдань дослідження та надають підстави для таких висновків.

1. Аналіз сучасного стану проблеми в науковій літературі підтвердив її актуальність та дав змогу окреслити сутність базових понять дослідження, до яких належать: іміджологія, імідж, імідж педагога, самоімідж, самопрезентація; професійний імідж педагога, розвиток професійного іміджу педагога в системі післядипломної педагогічної освіти.

Поняття «професійний імідж педагога» трактується як інтегрований образ фахівця своєї галузі, що поєднує внутрішні та зовнішні характеристики і виникає у свідомості інших людей під час комунікації з ними, а «розвиток професійного іміджу педагога в системі післядипломної педагогічної освіти» – як цілеспрямований процес, під час якого відбуваються позитивні зміни зовнішнього вигляду, внутрішнього образу, манери спілкування педагога з учнями, колегами, батьками через застосування комплексу форм, методів і засобів, що використовуються в системі підвищення кваліфікації вчителів в курсовий, міжкурсний періоди та під час самоосвітньої діяльності особистості.

2. Проведений аналіз підходів учених до визначення складових професійного іміджу педагога засвідчив, що структура цього утворення є полікомпонентною.

У процесі дослідження визначено такі складові професійного іміджу педагога: зовнішній вигляд (одяг, взуття, аксесуари, зачіска, макіяж, хода, манери, етикет); внутрішній образ (професійні знання, вміння та здібності, сфера свідомості, система цінностей, Я–концепція, рефлексія, інтуїція, здоров'я, критичне мислення, особисті якості: відповідальність, емоційна стійкість, ерудованість, доброта, емпатія); комунікативна складова (вербальні і невербальні особливості спілкування), а також констатовано можливість їх розвитку в системі післядипломної педагогічної освіти.

3. Для визначення сучасного стану розвитку професійного іміджу педагога в системі післядипломної педагогічної освіти проведено комплексний аналіз досліджуваного утворення, який дав змогу виділити в ньому три компоненти: мотиваційно-ціннісний, когнітивний, процесуальний, а також схарактеризувати критерії та відповідні їм показники: мотиваційний (реалізація потреб педагогів у розвитку й саморозвитку; мотивація досягнення успіху педагога); когнітивний (оволодіння цілісними знаннями з проблеми розвитку професійного іміджу, його структури; знання основ технологій розвитку власного іміджу); діяльнісно-поведінковий (уміння аналізувати власну професійну діяльність та розробляти стратегію розвитку власного іміджу; уміння створювати привабливий імідж, спрямований на розкриття внутрішнього образу). Ступінь вияву кожного показника дав змогу встановити три рівні розвитку професійного іміджу педагога (позитивний, наближений до позитивного, негативний).

4. Розроблено модель розвитку професійного іміджу педагога в системі післядипломної педагогічної освіти, яка охоплює три блоки: 1) концептуальний: мета (розвиток професійного іміджу педагога у післядипломній освіті); завдання (сформулювати знання педагогів з іміджології; мотивувати їх до розвитку власного іміджу; розвивати вміння вдосконалення професійного іміджу; сприяти оволодінню технологіями розвитку іміджу); принципи: загальнонаукові (науковості, системності, послідовності, доступності, наочності навчання, міцності засвоєння знань) і специфічні (урахування життєвого і професійного досвіду, індивідуальних потреб у здобутті спеціальних знань, неперервності освіти, саморозвитку, контекстності навчання); складові професійного іміджу педагога: зовнішній вигляд (одяг, взуття, аксесуари, зачіска, макіяж, хода, манери, етикет); внутрішній образ (професійні знання, вміння, здібності, сфера свідомості, система цінностей, Я-концепція, рефлексія, інтуїція, здоров'я, критичне мислення,

особисті якості); комунікативна складова (вербальні і невербальні особливості спілкування); 2) діяльнісно-змістовий: напрями підготовки педагогів (курсова, міжкурсова підготовка, самоосвітня діяльність), форми (лекції, практичні заняття, спецкурс «Розвиток професійного іміджу педагога», педагогічна практика, науково-практичні семінари, тренінги, майстер-класи), методи (створення ситуацій успіху, самостійне спостереження, тренування, дерево цілей, мозковий штурм, обмін досвідом, брей-ринги, квести) та засоби (мультимедійне забезпечення, інтерактивні плакати, мережа Інтернет, комп'ютерні програми «Movavi», «Jkiwi», «[Mindomo](#)»), що забезпечують розвиток досліджуваного феномену; 3) результативний: критерії, показники, рівні розвитку професійного іміджу та результат – позитивний професійний імідж педагога.

5. Обґрунтовано педагогічні умови розвитку професійного іміджу педагога в системі післядипломної педагогічної освіти: формування у педагогів позитивної мотивації до розвитку власного іміджу в процесі моделювання професійного ідеалу; створення творчого інформаційно-розвивального освітнього середовища; залучення педагогів до розвитку власного іміджу через самоосвіту засобами комп'ютерних технологій.

6. Дослідно-експериментальна перевірка ефективності впровадження педагогічних умов розвитку професійного іміджу педагога в системі післядипломної педагогічної освіти дала змогу визначити їх дієвість, оскільки отримані результати засвідчили позитивну динаміку розвитку досліджуваного феномену. Так, в експериментальній групі кількість педагогів, які мають негативний рівень розвитку професійного іміджу, становить лише 19,1 %, тоді як в контрольній групі цей показник майже вдвічі більший (35,0 %).

Упровадження педагогічних умов також сприяло професійному та особистісному зростанню педагогів, збагаченню їхньої професійної і загальної культури, зміцненню авторитету, розвитку творчої особистості.

Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів проблеми розвитку професійного іміджу педагога в системі післядипломної педагогічної освіти. Перспективи подальшого наукового пошуку полягають у розробленні технологій розвитку досліджуваного феномена у фахівців освітньої галузі, а також вивчення відповідного досвіду зарубіжних країн.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Праці, у яких опубліковані основні наукові результати дисертації

1. Навроцька М. М. Імідж педагога як психолого-педагогічна проблема. *Педагогічний альманах: збірник наукових праць*. Херсон: КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти», 2014. Вип. 21. С. 164–170.

2. Навроцька М. М. Самопрезентація як засіб розвитку професійного іміджу педагога. *Педагогічний альманах: збірник наукових праць*. Херсон: КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти», 2014. Вип. 23. С. 180–185.

3. Навроцкая М. М. Вербальные средства общения – составляющая имиджа педагога. *Вестник по педагогике и психологии Южной Сибири*. Москва – Черногоorsk. № 3. 2014. С. 30–35.

4. Навроцька М. М. Педагогічна етика як умова розвитку позитивного педагогічного іміджу. *Международный научный альманах*. Таганрог-Херсон, 2014. Вип. 2 (20). С. 83–86.

5. Навроцька М. М. Імідж педагога в освітньому просторі. *Таврійський вісник освіти: науково-методичний журнал*. Херсон: КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти», 2014. № 1 (45). Ч. I. С. 8–12.

6. Навроцька М. М. Внутрішній образ як невід’ємна складова професійного іміджу педагога. *Педагогічний альманах: збірник наукових праць*. Херсон: КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти», 2015. Вип. 27. С. 170–175.

7. Навроцька М. М. Спілкування як невід’ємна складова іміджу педагога. *Людинознавчі студії: Серія: Педагогіка*. Дрогобич: Видавничий відділ ДДПУ ім. Івана Франка, 2015. Вип. 1/33. С. 209–217.

8. Навроцька М. М. Форми роботи з розвитку професійного іміджу педагога у післядипломній освіті. *Актуальні проблеми державного управління, педагогіки та психології: збірник наукових праць*. Херсон: Херсонський національний технічний університет, 2015. Вип. 1 (12). С. 22–25.

9. Навроцька М. М. Аналіз сучасного стану розвитку професійного іміджу педагога. *Педагогічний альманах: збірник наукових праць*. Херсон: КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти», 2016. Вип. 29. С. 153–158.

10. Навроцька М. М. Педагогічні умови розвитку професійного іміджу педагога в післядипломній освіті. *Педагогічний альманах: збірник наукових праць*. Херсон: КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти», 2016. Вип. 32. С. 108–113.

11. Навроцька М. М. Критерії, показники та рівні розвитку професійного іміджу педагога у післядипломній освіті. *Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія: Педагогіка, психологія, філософія*. Київ: Міленіум, 2017. Вип. 277. С. 183–187.

12. Навроцька М. М. Модель розвитку професійного іміджу педагога в последипломном образовании. *Доклады Казахской академии образования*. Казахстан, №1, 2018. С. 139–145.

13. Навроцька М. М. Аналіз експериментального дослідження розвитку професійного іміджу педагога у післядипломній освіті. *Педагогічний альманах: збірник наукових праць*. Херсон: КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти», 2018. Вип. 39. С. 159–164.

Праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації

14. Навроцька М. М. Тенденції розвитку іміджу загальноосвітнього навчального закладу. *Державно-громадське управління сучасним закладом освіти: мат. I Всеукр. наук.-метод. конф.* (Херсон, 1-2 листопада 2012 р.). Херсон: КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти», 2012. С. 141–145.

15. Навроцька М. М. Розвиток іміджевої культури керівника навчального закладу. *Теоретико-методологічні засади управління навчальним закладом: управління інноваційними змінами: мат. I Всеукр. наук.-практ. конф.* (Херсон, 13-14 листопада 2013 р.). Херсон: КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти», 2013. С. 70–74.

16. Навроцька М. М. Роль невербальних засобів спілкування для формування іміджу педагога. *Виховання щасливої особистості у вимірі соціокультурних викликів*: мат. Регіон. наук.-метод. конф. (Херсон, 23 квітня 2014 р.). Херсон: КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти», 2014. С. 148–151.

17. Навроцька М. М. Використання педагогічних ідей К.Д. Ушинського при формуванні іміджу сучасного педагога. *Педагогіка К. Д. Ушинського: історія та сьогодення*: мат. Обласн. наук.-практ. конф. (Херсон, 15 травня 2014 р.). Херсон: КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти», 2014. С. 40–42.

18. Навроцька М. М. Самоімідж як умова розвитку особистості педагога *Психолого-педагогічні засади діяльності фахівця: історія, теорія, практика*: мат. II Міжнар. наук.-практ. конф. (Херсон, 18-19 вересня 2014 р.). Херсон: КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти», 2014. С. 133–135.

19. Слюсаренко Н. В., Навроцька М. М. Теоретические аспекты имиджа педагога. *Педагогические основы становления субъектности в образовательном пространстве: проблема, поиск, решение*: мат. III Межд. научн.-практ. конф. (Биробиджан, 29 октября 2014 г.). Биробиджан: ФГБОУ ВПО «ПГУ им. Шолом-Алейхема», 2014. С. 165–168.

20. Навроцька М. М. Розвиток позитивного іміджу педагога. *Теоретико-методологічні засади управління навчальним закладом: розвиток творчого потенціалу дитини та педагога*: мат. II Всеукр. наук.-практ. конф. (Херсон, 4-5 листопада 2014 р.). Херсон: КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти», 2014. С. 148–153.

21. Навроцька М. М. Використання ідей Г. С. Костюка у процесі розвитку іміджу педагога. *Г. Костюк – видатний психолог сучасності: ідеї, пошуки, перспективи*: мат. Обласн. педаг. чит. (Херсон, 27 листопада 2014 р.). Херсон: КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти», 2014. С. 81–83.

22. Навроцька М. М. «Я-концепція» як невід’ємна частина іміджу педагога. *Випереджаюча освіта для сталого розвитку у системі інноваційної освітньої діяльності*: мат. Всеукраїнської наук.-практ. конф. (Дніпропетровськ, 28 квітня 2015 р.). Дніпропетровськ: Дніпропетровський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти, 2015. С. 58–60.

23. Навроцька М. М. Потреби педагога щодо визнання та самоствердження в контексті ідей В.О. Сухомлинського. *Василь Сухомлинський у діалозі з сучасністю: виховуємо культуру потреб особистості*: збірник мат. VIII Міжнар. наук.-практ. конф. (Херсон, 24-25 вересня 2015 р.): в 2 ч. Херсон: КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти», 2015. Ч. II. С. 44–48.

24. Навроцька М. М. Розвиток професійного іміджу педагога в системі післядипломної педагогічної освіти. *Теоретико-методологічні основи розвитку освіти і управління навчальними закладами*: мат. I Всеукраїнської наук.-метод. веб-конф. (Херсон, 23 грудня 2015 р.): в 2 ч. Херсон: КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти», 2015. Ч. II. С. 16–21.

25. Навроцька М. М. Формування у педагогів позитивної мотивації щодо розвитку професійного іміджу. *Фундаментальные и прикладные исследования: современные научно-практические решения и подходы*: мат. II-й Межд. науч.-

практ. конф. (Баку–Ужгород – Дрогобыч, 10 марта 2017 г.). Баку –Ужгород – Дрогобыч: Посвіт, 2017. С. 292–295.

26. Навроцька М. М. Використання ідей Я. А. Коменського у процесі розвитку іміджу сучасного педагога. *Ян Амос Коменський – ноосферний світоч нової педагогіки пансофії (всезагальної мудрості)* на честь 425-річчя від дня народження: мат. круглого столу з міжнарод. учас. (Херсон, 28 березня 2017 р.). Херсон: КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти», 2017. С. 27–29.

27. Навроцька М. М. Професійне здоров'я педагога як умова позитивного іміджу. *Інноваційні підходи до створення здоров'язбережувального освітнього середовища: досвід, реалії, перспективи*: мат. Всеукр. освітн. форуму (Херсон, 26 квітня 2017 р.). Херсон: КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти», 2017. С. 169–172.

28. Навроцька М. М. Методи розвитку професійного іміджу педагога у післядипломній освіті. *Теоретико-методологічні основи розвитку освіти та управління навчальними закладами*: мат. III Всеукр. наук.-метод. конф. (Херсон, 5 грудня 2017 р.): в 3 ч. Херсон: КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти», 2017. Ч. II. С. 194–199.

29. Слюсаренко Н. В., Навроцкая М. М. Проблемы развития имиджа педагога. *Современные проблемы гуманитарных и социальных наук*: мат. Междун. научно-практ. конф. (Астана, 13 декабря 2017 г.). Астана: Евразийский гуманитарный институт, 2017. С. 25–28.

30. Навроцька М. М. Науково-практичний семінар як засіб розвитку професійного іміджу сучасного педагога у післядипломній освіті. *Професійна підготовка фахівця в контексті потреб сучасного ринку праці*: мат. III Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. (Вінниця, 27 лютого 2018 р.). Вінниця: Вінницький національний аграрний університет, 2018. С. 38–40.

31. Навроцька М. М. Роль самоосвіти у розвитку професійного іміджу педагога. *Підготовка управлінських кадрів в контексті нового Закону України «Про освіту» (2017 р.)*: мат. Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. (Херсон, 22-23 березня 2018 р.). Херсон: Херсонський державний університет, 2018. С. 138–141.

32. Навроцька М. М. Потенціал тренінгу щодо розвитку професійного іміджу педагога. *Сучасні тенденції розвитку освіти і науки в інтердисциплінарному контексті*: мат. III-ї Міжн. наук.-практ. конф. (Ченстохово – Ужгород – Дрогобич, 29-30 березня 2018 р.). Ченстохово – Ужгород – Дрогобич, 2018. С. 299–301.

**Опубліковані праці, які додатково відображають
наукові результати дисертації**

33. Навроцька М. М. Розвиток професійного іміджу педагога: програма спецкурсу. Херсон: КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти», 2016. 18 с.

34. Навроцька М. М. Розвиток професійного іміджу педагога у післядипломній освіті: методичні рекомендації. Херсон: КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти», 2017. 64 с.

35. Навроцька М. М. Професійний імідж педагога-вихователя. *Національно-патріотичне виховання учнів у загальноосвітніх навчальних закладах*: колективна монографія. Херсон: КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти», 2017. С. 225–247.

АНОТАЦІЇ

Навроцька М. М. Розвиток професійного іміджу педагога в системі післядипломної педагогічної освіти. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. – Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, Тернопіль, 2019.

Дослідження присвячено проблемі розвитку професійного іміджу педагога в системі післядипломної педагогічної освіти. Проаналізовано сучасний стан проблеми, уточнено сутність базових понять дослідження та визначено складові професійного іміджу педагога. Схарактеризовано критерії, показники та рівні розвитку професійного іміджу педагога в системі післядипломної педагогічної освіти. Розроблено модель розвитку професійного іміджу педагога в системі післядипломної педагогічної освіти.

У дисертації теоретично обґрунтовано й експериментально перевірено педагогічні умови розвитку професійного іміджу педагога в системі післядипломної педагогічної освіти: формування у педагогів позитивної мотивації до розвитку власного іміджу в процесі моделювання професійного ідеалу; створення творчого інформаційно-розвивального освітнього середовища; залучення педагогів до розвитку власного іміджу через самоосвіту засобами комп'ютерних технологій.

Ключові слова: імідж, професійний імідж педагога, система післядипломної освіти, розвиток професійного іміджу педагога, модель розвитку професійного іміджу, педагогічні умови розвитку професійного іміджу педагога.

Навроцкая М. М. Развитие профессионального имиджа педагога в системе последипломного педагогического образования. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.04 – теория и методика профессионального образования. – Тернопольский национальный педагогический университет имени Владимира Гнатюка, Тернополь, 2019.

Исследование посвящено проблеме развития профессионального имиджа педагога в системе последипломного педагогического образования. Проанализировано современное состояние проблемы, уточнено сущность базовых понятий исследования и определены составляющие профессионального имиджа педагога. Охарактеризованы критерии, показатели и уровни развития профессионального имиджа педагога в системе последипломного

педагогического образования. Разработана модель развития профессионального имиджа педагога в системе последиplomного педагогического образования.

В диссертации теоретически обосновано и экспериментально проверено педагогические условия развития профессионального имиджа педагога в системе последиplomного педагогического образования: формирование у педагогов положительной мотивации к развитию собственного имиджа в процессе моделирования профессионального идеала; создание творческой информационно-развивающей образовательной среды; привлечение педагогов к развитию собственного имиджа через самообразование средствами компьютерных технологий.

Ключевые слова: имидж, профессиональный имидж педагога, система последиplomного образования, развитие профессионального имиджа педагога, модель развития профессионального имиджа, педагогические условия развития профессионального имиджа педагога.

Navrotska M. M. Development of teacher's professional image in the system of postgraduate pedagogical education. – The manuscript.

Thesis for a Candidate Degree in Pedagogical Studies, Speciality 13.00.04 – Theory and Methods of Professional Education. Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University. Ternopil, 2019.

The dissertation is devoted to the problem of development of teacher's professional image in the system of postgraduate pedagogical education. The current state of the problem has been analyzed. The essence of the basic concepts of research (teacher's image, teacher's professional image, development of teacher's professional image in the system of postgraduate pedagogical education) has been specified. The components of teacher's professional image such as appearance, internal image, communicative component have been defined.

The criteria and corresponding indicators have been characterized: motivational (realization of teachers' needs in development and self-development; motivation achievement of teacher's success); cognitive (mastering integral knowledge about developing professional image, its structure, basic knowledge of technologies for developing their own image); activity-behavioral (ability to analyze their own professional activities and prepare a strategy for developing their own image, ability to create an attractive image aimed at revealing internal image). Revealing the degree of each indicator gives an opportunity to establish three levels of development of teacher's professional image (positive, close to positive, negative).

The model of pedagogical image development in the system of postgraduate pedagogical education has been established, which combines three interdependent blocks: conceptual: purpose (development of teacher's professional image in postgraduate education); tasks (to form pedagogues' knowledge about imagology, motivate them to develop their own image, develop skills to improve the professional image, promote the mastery of image development technologies); principles: general scientific (scientific, systematic, consistency, accessibility, visual training, strength of knowledge acquisition) and specific (taking into account life and professional experience, individual needs for obtaining special knowledge, lifelong learning, self-

development, context of education); components of teacher's professional image: appearance (clothing, shoes, accessories, hairstyle, makeup, walking, manners, etiquette); internal image (professional knowledge, skills, abilities, sphere of consciousness, system of values, self-conception, reflection, intuition, health, critical thinking, personal qualities); communicative component (verbal and nonverbal features of communication); activity-content: directions of teacher training (coursework, inter-curricular training, self-education activities), forms (lectures, practical courses, special courses «Development of teacher's professional image», pedagogical practice, scientific-practical seminars «Teacher's professional image», trainings «Teacher's self-presentation»; workshops «Imagemaker for yourself»; work with literature; preparation of reports for participation in the seminar «Teacher's professional image»; working on the scientific and methodological theme), methods (creating situations of success, self-observation, training, target tree, brainstorming, experience exchange, breeding rings, quests) and training tools (multimedia units, interactive posters, Internet network, computer programs «Movavi», «Jkiwi», «Mindomo»), which provide the development of the phenomenon under study; resultative: criteria, indicators, levels of professional image development and the result is teacher's positive professional image.

In the dissertation, pedagogical conditions for the development of teacher's professional image in the system of postgraduate pedagogical education have been theoretically substantiated and experimentally verified: the formation of positive motivation from teachers to the development of their own professional image in the process of modeling a professional ideal; establishment of a creative informative and developing educational environment; educators' involvement in the development of their own image through self-education by means of computer technologies.

The practical significance of the research lies in the development of a teaching and methodological support for the process of developing a professional image of a teacher in the system of post-graduate pedagogical education, in particular: a special course program «Development of teacher's professional image» and methodological recommendations «Development of teacher's professional image in postgraduate education». The practical work outlined in the dissertation, educational and methodological developments can be used in the educational process of institutions of postgraduate education, as well as in the development of appropriate educational and methodological literature, when writing scientific research on this topic.

Key words: image, teacher's professional image, system of postgraduate education, development of teacher's professional image, model of pedagogical image development, pedagogical conditions for the development of teacher's professional image.

Підписано до друку 04.03.2019 р.
Формат 60x84/16.
Папір друк. Друк офсетний.
Ум. друк. арк. 0,9. Обл.-вид. арк. 0,9.
Наклад 100 прим. Зам. № 03/19/2-1

Віддруковано у видавничому центрі «Вектор»
46018, м. Тернопіль, вул. Львівська, 12,
Тел. 8 (0352) 40-08-12

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до державного реєстру видавців, виготівників
і розповсюджувачів видавничої продукції
серія ТР № 46 від 07 березня 2013 р.
ФОП Осадца Ю. В.